

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Давидова Ірина Віталівна, Зубар Володимир Михайлович СМАРТ-КОНТРАКТИ В КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	60
Сафончик Оксана Іванівна ДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА НЕРУХОМО МАЙНО ТА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	63
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БІОМЕТРИЧНОГО ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ	68
Chanysheva Alina Rashydivna SECURITY INTERESTS UNDER ENGLISH LAW, CIVIL CODE OF UKRAINE AND DRAFT CIVIL CODE OF UKRAINE	72
Адамова Олена Семенівна ПРИВАТНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75
Бабич Ірина Григорівна МАКСИМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	78
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВОГО ТА ШЛЮБНОГО ДОГОВОРІВ	82
Глиняна Катерина Михайлівна РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ТА ЗАХИСТІ ТВОРЧИХ ПРАВ ДІТЕЙ ...	84
Завальнюк Сергій Володимирович ПОНЯТТЯ ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ.	87
Калітенко Оксана Михайлівна ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВРАЗЛИВОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ПРАВІ: ДО ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ	90
Кривенко Юлія Василівна ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ	93
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА	96
Мельник Олександр Володимирович ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	100
Омельчук Олександр Сергійович ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОПІЙ ОСОБИ ТА АВАТАРІВ	103
Орзіх Юрій Геннадійович НОТАРІАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ТА СПАДКОВИХ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	105
Оскілко Олексій Олегович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ	109
Павлова Вікторія Георгіївна ПРИНЦИП ОХОРОНИ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРІН СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ	112
Фасій Богдан Володимирович ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ	114

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Насамперед, слід зазначити, що військовослужбовці, попри виконання ними конституційного обов'язку щодо захисту держави та наявність спеціального публічно-правового статусу, залишаються повноправними учасниками цивільних правовідносин. Із позицій цивільного права вони виступають фізичними особами – носіями суб'єктивних цивільних прав і обов'язків, які виникають, змінюються та припиняються на підставі юридичних фактів [2, с. 69-72]. Відтак військовослужбовці можуть виступати сторонами цивільно-правових договорів і брати участь у зобов'язальних правовідносинах як кредитори або боржники.

Загальнови́знано, що суб'єктами зобов'язання є учасники правовідносин, які реалізують свою правосуб'єктність через здійснення суб'єктивних прав та виконання юридичних обов'язків. У кожному зобов'язанні беруть участь кредитор і боржник: кредитор має право вимагати виконання обов'язку, а боржник – зобов'язаний здійснити певну дію або утриматися від її вчинення. Відтак військовослужбовці можуть виступати як кредиторами, так і боржниками у цивільних зобов'язаннях, а на них поширюються загальні положення цивільного законодавства щодо виконання зобов'язань і цивільно-правової відповідальності [11].

Разом із тим сучасні умови функціонування цивільного обороту, пов'язані з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації та запровадженням воєнного стану [1], істотно впливають на можливість належного виконання договірних зобов'язань. Участь громадян у військовій службі, перебування в зоні бойових дій, обмеження доступу до майна, евакуація або переміщення осіб можуть об'єктивно ускладнювати або унеможливлювати виконання ними цивільно-правових обов'язків.

У зв'язку з цим особливого значення набуває судова практика щодо застосування обставин непереборної сили. Верховний Суд сформував низку правових позицій щодо впливу воєнного стану на виконання договірних зобов'язань. Зокрема, у постановках від 07.06.2023 (справа № 906/540/22) [3], 15.06.2023 (справа № 910/8580/22) [4] та 13.09.2023 (справа № 910/7679/22) [5] суд наголосив, що форс-мажорні обставини повинні перебувати у причинно-наслідковому зв'язку з неможливістю виконання конкретного зобов'язання. При цьому сама по собі збройна агресія чи запровадження воєнного стану не означає автоматичного звільнення сторони від виконання зобов'язань або від відповідальності за їх порушення.

Верховний Суд також зазначає, що сторона, яка посилається на форс-мажор, повинна довести не лише сам факт існування таких обставин, але й те, що вони були непереборними саме для конкретного зобов'язання [6].

Крім того, у постановах Верховного Суду наголошено, що сертифікат Торгово-промислової палати України може підтверджувати наявність форс-мажорних обставин, однак не є єдиним доказом, а їх наявність оцінюється судом у сукупності з іншими доказами [7].

Зазначені правові позиції мають особливе значення для визначення правового становища військовослужбовців у цивільних зобов'язаннях, оскільки виконання ними військового обов'язку може розглядатися судом як обставина, що впливає на можливість належного виконання договірних обов'язків.

Водночас розвиток цивільного законодавства України відбувається у контексті євроінтеграційних процесів та поступової гармонізації з правом Європейського Союзу. Зокрема, важливе значення для розвитку договірного права мають *Principles of European Contract Law (PECL)* [8] та *Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [9, с. 164-170], які закріплюють принципи добросовісності, справедливості, розумності та пропорційності при виконанні зобов'язань. У зазначених актах передбачено, що сторона може бути звільнена від відповідальності за невиконання зобов'язання, якщо вона доведе, що невиконання було спричинене перешкодою, яка перебувала поза її контролем і яку не можна було розумно передбачити або подолати. Такий підхід загалом узгоджується з положеннями статті 617 ЦК України щодо звільнення від відповідальності у разі дії обставин непереборної сили [10].

Отже, у сучасних умовах важливим завданням цивільного законодавства є забезпечення балансу між стабільністю цивільного обороту та необхідністю належного захисту майнових прав осіб, які виконують військовий обов'язок. Особливу роль у цьому процесі відіграє формування сталої судової практики, а також удосконалення цивільно-правового регулювання в межах рекодифікації цивільного законодавства України.

На підставі вищевикладеного, на нашу думку, майнові інтереси військовослужбовців у цивільних зобов'язаннях слід розуміти у якості сукупності законних матеріальних прав та очікувань військовослужбовців як учасників цивільних правовідносин, пов'язаних із володінням, користуванням та розпорядженням майном, отриманням майнових благ або виконанням майнових обов'язків у межах цивільних договорів чи інших зобов'язань, реалізація та захист яких можуть зазнавати об'єктивного впливу внаслідок проходження військової служби, участі у бойових діях або дії правового режиму воєнного стану.

Водночас, виконання військовослужбовцями договірних зобов'язань в умовах воєнного стану слід розуміти як реалізацію військовослужбовцями як учасниками цивільних правовідносин передбачених договором або законом майнових прав та обов'язків шляхом вчинення належних юридичних і фактичних дій з урахуванням обмежень, зумовлених проходженням військової служби та дією правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
2. Оскілко О. О. Деякі питання правового статусу військовослужбовців та їх захисту. *Сталий розвиток суспільства та держави: сучасні виклики та напрямки розвитку* : матер. Всеукр. наук. конф. молодих вчених (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса, 2022. С. 69-72. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23909>
3. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України від 07.06.2023 у справі № 906/540/22. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_07_06_2023_roku_u_spravi_906_540_22_1
4. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України від 15.06.2023 у справі 910/8580/22. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_15_06_2023_roku_u_spravi_910_8580_22_1
5. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України від 13.09.2023 у справі 910/7679/22. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_13_09_2023_roku_u_spravi_910_7679_22_2
6. Постанова Верховного суду України від 16.09.2024 у справі 520/6236/23 (провадження № К/990/34461/23). URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=121675107>
7. Постанова Верховного Суду України від 27 лютого 2025 року у справі № 520/2941/24 (провадження № К/990/37075/24). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2025_02_27_520_2941_24
8. Принципи європейського договірного права. Коментарі та рекомендації» / пер. з англ. Київ : Асоціація «ЗЕД», 2013. 304 с.
9. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Принцип DCFR: сутність та значення для гармонізації цивільного законодавства України. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 164-170.
10. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2023. 807 с.
11. Цивільне право України : у 2-х ч.: ч. 1: навч. посіб. / за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. В. А. Кройтора, канд. юрид. наук, доц. Кухарева О. Є., канд. юрид. наук, доц. Ткалича М. О. Запоріжжя, 2016. 284 с.

Ключові слова: цивільне право, цивільне законодавство, цивільні правовідносини, цивільна відповідальність, зобов'язання, договір, військовослужбовці, ЄС.

Key words: civil law, civil legislation, civil legal relations, civil liability, obligations, contract, military personnel, EU.